

Stanisław Korenik

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: stanislaw.korenik@ue.wroc.pl

**PROCESY ROZWOJU GOSPODARCZEGO
W PRZESTRZENI DOLNEGO ŚLĄSKA –
WYBRANE PROBLEMY**

**ECONOMIC DEVELOPMENT PROCESSES
IN LOWER SILESIAN SPACE – SELECTED PROBLEMS**

DOI: 10.15611/pn.2017.490.01

Streszczenie: Współczesne procesy rozwoju zachodzą w sposób różnorodny w przestrzeni społeczno-ekonomicznej. Zróżnicowanie takie zachodzi zarówno pomiędzy poszczególnymi regionami, jak i wewnątrz regionów. Region Dolny Śląsk należy do jednych z najbardziej dynamicznie rozwijających się w naszym kraju. Jednak w skali regionu procesy rozwoju zachodzą w różnym tempie. Dominuje Wrocław z otoczeniem, tworząc nowoczesny ośrodek przestrzenny, podregiony południowe województwa odnotowują znacznie niższe tempo rozwoju, co skutkuje narastaniem zjawiska dywergencji w gospodarce regionu. Celami artykułu są określenie kształtowania się procesów rozwoju regionu Dolny Śląsk i jego poszczególnych obszarów (przyjęte jako jednostki podstawowe będą tutaj podregiony), oraz identyfikacja przyczyn takiego kształtowania się zjawisk.

Słowa kluczowe: region, rozwój regionalny, podregiony, przestrzenne zróżnicowanie rozwoju.

Summary: Contemporary development processes vary widely in socio-economic space. Such variation occurs both between regions and within regions. The Lower Silesia region is one of the most dynamically developing in our country. However, on a regional scale, development processes are at a different pace. Dominating Wrocław with its surroundings creates a modern spatial centre, the southern subregions of the voivodships record a much lower development rate, which results in the rise of divergence in the economy of the region. The aim of the article is to discuss the development processes of the Lower Silesia region as well as its individual areas (adopted as subregions) as well as to identify the causes of such phenomena.

Keywords: region, regional development, subregions, spatial diversity of development.

1. Wstęp

Współczesne procesy rozwoju, który jest pojęciem wieloznacznym, podlegają coraz większemu zjawisku terytorializacji (są ściśle lokalizowane przestrzennie i koncen-

trują się na obszarach nowoczesnych jednostek przestrzennych, w których realizuje się większość zjawisk rozwoju cywilizacyjnego). Przy tym coraz mniejsze wpływ na takie przestrzenne kształtowanie się procesów rozwoju ma to, że poszczególne zasoby są w sposób niejednorodny rozmieszczone w przestrzeni, a w coraz większym stopniu decydują sposoby i efektywność (racjonalność) ich wykorzystania. W opisie tych zjawisk wskazuje się na fakt wzrastających przychodów oraz towarzyszących mu innowacji, wiedzy czy też powstawania efektów zewnętrznych (więcej w: [Miszcza 2004]). Takie kształtowanie się tych procesów jest następstwem tego, że w regionach wysoko rozwiniętych występują inne mechanizmy sprawcze niż w regionach słabo rozwiniętych, w których to podlegają one prawu zmniejszających się przychodów od kapitału łącznego. W najbardziej rozwiniętych regionach można zaobserwować zjawisko polegające na dematerializacji czynników produkcji, co jest następstwem opierania procesów gospodarczych na wiedzy, a co w sposób bezpośredni, poprzez sprzężenia zwrotne, przekłada się na wzrost kapitału łącznego. W efekcie tych zjawisk obserwuje się wzrost przychodów, gdyż korzyści wywołwane przez wzrost znaczenia wiedzy niwelują zmniejszanie się przychodów kapitału fizycznego.

Współcześnie obserwujemy wiele prób wyjaśniania tego zjawiska w literaturze przedmiotu. Do ważniejszych opisujących przyczyny nierównomiernego rozwoju poszczególnych obszarów należy zaliczyć nową geografie ekonomiczną (NEG). Za jej prekursora uznaje się P. Krugmana. Głównym odkryciem modeli rdzenia i peryferii (CP) powstałych w ramach NEG było wskazanie, że regiony o większym rynku wewnętrznym mają relatywnie większy sektor przetwórstwa przemysłowego (niż mogłoby to wynikać z wielkości ich rynku). Istniejące powiązania popytowo-podażowe powodują bowiem, że koncentracja aktywności gospodarczej w ramach jednego obszaru jest opłacalna zarówno dla działających tam przedsiębiorstw, jak i pracobiorców [Korenik, Miszcza 2011]. Korzyści dla firm wynikają z lepszego dostępu do większego rynku zbytu lub tańszych półproduktów. Natomiast robotnicy w sytuacji zwiększonego popytu na pracę mogą wynegocjować wyższe realne wynagrodzenia [Krugman, Venables 1996]. Zjawiska takie występują we współczesnych realiach społeczno-gospodarczych nie tylko między regionami, ale też w przestrzeni poszczególnych regionów. Dlatego coraz częściej w nowych koncepcjach teoriopoznawczych łączy się twierdzenia nowej ekonomii geograficznej z endogenicznymi modelami wzrostu wskazującymi, że bezpośrednim następstwem kumulowania się aktywności gospodarczej w konkretnych miejscach danego regionu jest przyspieszenie ich rozwoju. Skutkuje to narastaniem zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi obszarami regionu, na poziomie zarówno produkcji *per capita*, jak i realnych wynagrodzeń, co w konsekwencji przekłada się na różne tempo ich rozwoju, skutkując narastaniem procesu dywergencji.

Zjawiska powyższe obserwujemy także w regionach naszego kraju. Przykładem takiego regionu o zróżnicowanej przestrzeni gospodarczej jest niewątpliwie Dolny Śląsk.

Celami artykułu są określenie kształtowania się procesów rozwoju regionu Dolny Śląsk i jego poszczególnych obszarów (przyjęte jako jednostki podstawowe będą tutaj podregiony) oraz identyfikacja przyczyn takiego kształtowania się zjawisk. Do osiągnięcia celu wykorzystano metodę opisową, studia literaturowe, analizę danych źródłowych oraz proste metody statystyczne.

2. Procesy rozwojowe w regionie Dolny Śląsk

1 stycznia 1999 r. weszła w życie nowa reforma podziału administracyjnego kraju, w wyniku której powołano 16 województw w miejsce 49 istniejących. W miejsce czterech województw dolnośląskich powstało jedno duże, które nazwano dolnośląskim. Nowe województwo stało się dużym i ważnym regionem w skali kraju. Równocześnie przywrócono powiaty w formie samorządu terytorialnego, a województwo uzyskało status rządowo-samorządowej jednostki. Województwo dolnośląskie zajmuje obszar 19 950 km², co stanowi 6,38% powierzchni całego kraju. Ogólna liczba ludności na 31 grudnia 2016 r. wyniosła 2 903,7 tys. osób [<http://wroclaw.stat.gov.pl/>], co stanowiło 7,7% ludności Polski. Wrocław – stolica województwa na prawach powiatu – jest największym pod względem liczby ludności (635 759 mieszkańców) miastem tego województwa.

Województwo dolnośląskie wyróżnia się wysokim poziomem urbanizacji demograficznej. W 2016 r. w miastach regionu zamieszkiwało ponad 69,2% ogółu ludności, podczas gdy przeciętnie w kraju – 60,3%. Pod tym względem województwo zajmuje 2 miejsce w kraju (po śląskim – 77,8%). Gęstość zaludnienia wynosi 146 osób na km², w kraju zaś 123 osób na km². Według tej wielkości region dolnośląski zajmuje 4 miejsce w kraju (po śląskim, małopolskim i mazowieckim).

W pierwszych 15 latach XXI w. w strukturze gospodarczej zarówno regionu, jak i całego kraju zaszły istotne zmiany. Źródłem tych przemian było przygotowanie, a następnie akcesja Polski do struktur Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. Na te procesy nakładały się zjawiska zarówno ogólnoświatowe (globalne), jak i postępująca globalizacja, wzrost niepewności w ujęciu politycznym i gospodarczym, kryzys z 2008 r. itp. oraz zmiany występujące w gospodarce narodowej czy też w przestrzeni regionu. Doprowadziło to do przewartościowania nie tylko dotychczasowych zasad funkcjonowania gospodarki, ale także implikowało zarówno istotne przeobrażenia w gospodarce poszczególnych obszarów kraju, jak i zmiany w sytuacji, a co za tym idzie, w postawach społecznych. Wpływ na zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej poszczególnych regionów w tym okresie mają równoległe zachodzące procesy, takie jak:

- 1) zmiany na rynku pracy co skutkuje różnym poziomem bezrobocia w przestrzeni regionów,

- 2) napływ środków z funduszy unijnych i różny poziom ich absorpcji w jednostkach przestrzennych,

- 3) różne rozmieszczenie kapitału zagranicznego,

- 4) zróżnicowany przestrzenie rozwój instytucji środowiska biznesowego,
- 5) różny stopień adaptowania się do zmian poszczególnych obszarów.

Analizując przekształcenia zachodzące w strukturze gospodarczej zarówno Dolnego Śląska, jak i poszczególnych obszarów wchodzących w jego skład, należy także uwzględnić zmiany w całej gospodarce narodowej.

Przestrzeń ekonomiczna regionu, rozwijająca się w miarę proporcjonalnie do końca lat 80. XX w., zaczęła wykazywać różne tendencje, i tak na obszarach pogórza sudeckiego, dotychczas bardzo uprzemysłowionych i zurbanizowanych, pojawiły się symptomy silnego załamania gospodarczego, a następnie cywilizacyjnego, natomiast okolice Wrocławia i okręg miedziowy, po początkowych zawirowaniach, zaczęły rozwijać się intensywniej (przy czym źródła w obu wypadkach były odmienne) (więcej w: [Miszczak 2004]. W pierwszym wypadku zaczęła kształtować się nowoczesna metropolia, w drugim – monokultura miedziowa zależna od poziomu cen na giełdzie londyńskiej.

Ważnym zjawiskiem dla regionu było nawiązanie współpracy transgranicznej z obszarami północnych Czech i z Górnymi Łużycami w Niemczech. W wyniku tych procesów utworzono na obszarze Dolnego Śląska dwa euroregiony, tj. Nysę i Glacensis. Należy też wspomnieć o innych formach współpracy transgranicznej, takich jak np.: utworzenie Ponadgranicznego Związku Miast i Gmin Czechy – Polska [Korenik 1996, s. 101]. Takich przykładów jest więcej; wpływały one na pobudzenie wzajemnych kontaktów w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego i w następstwie sprzyjają integracji obszarów przygranicznych, oddziałując korzystnie na ich rozwój.

Duże znaczenie dla sytuacji gospodarczo-społecznej regionu miało utworzenie trzech specjalnych stref ekonomicznych. Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna została utworzona na podstawie Rozporządzenia RM z 15 kwietnia 1997 r. Specjalizacją tej strefy jest rozwój przemysłu elektrotechnicznego, elektronicznego, maszynowego, metalowego i odzieżowego. W skład strefy na początku wchodziły cztery podstrefy: wałbrzyska, dzierzoniowska, kłodzka i noworudzka (obecnie ma 48 lokalizacji w Polsce południowo-zachodniej). Kolejna strefa to Kamiennogórska Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości, ustanowiona Rozporządzeniem RM z 9 września 1997 r. (we wrześniu 1998 r. rozszerzono ją o podstrefę w Nowogrodźcu – obecnie to 16 lokalizacji, w tym jedna poza granicami regionu). Specjalizacją tej strefy jest m.in. produkcja: wyrobów przemysłu włókienniczego i odzieżowego, wyrobów z tworzyw sztucznych, drobnych wyrobów gospodarstwa domowego, drobnych przyrządów, aparatów, wyrobów z papieru i opakowań, przyrządów turystycznych itp. Trzecią strefą jest Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, ustanowiona Rozporządzeniem RM z 15 kwietnia 1997 r. W jej skład wchodziły trzy podstrefy (obecnie 18 lokalizacji).

Przełom wieku przyniósł pozytywne tendencje w rozwoju regionu, które powodują, że Dolny Śląsk należy pod względem gospodarczym do czołówki wysoko rozwiniętych regionów. W XXI w. region wszedł jako województwo o stosunkowo

nowoczesnej strukturze gospodarczej. Przykładowo wskaźnik liczby osób pracujących w rolnictwie na powierzchnię 100 ha użytków rolnych – wynoszący 9 osób – plasuje województwo na 12 miejscu w kraju, przy średniej krajowej wynoszącej 16 osób (w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo pracowało w 2016 r. 10,7% ogółu zatrudnionych, gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 21,1%).

Niewątpliwie ważną rolę w rozwoju regionu odegrało wykorzystanie funduszy unijnych. W dotychczasowych dwóch okresach programowania wykorzystano szansę daną regionowi, obecnie wchodzimy w trzecią, wydaje się, że pod względem środków i zadań dotychczas najważniejszą. I tak w latach 2004–2006 poprzez resorty centralne koordynowano Zintegrowany Program Operacyjny, który przekroczył kwotę 860 mln zł. Kolejny okres budżetowy w UE to już środki zdecentralizowane, przygotowane przez poszczególne Urzędy Marszałkowskie. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) na lata 2007–2013 region otrzymał 1,213 mld euro (tj. ponad 5092 mln zł) z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

18 grudnia 2014 r. Komisja Europejska przyjęła *Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014–2020*. W ramach tego programu region otrzyma kwotę 2,252 mld euro (podpisano umowy na dofinansowanie w ostatecznej kwocie ponad 9770 mln zł). Program składa się z 11 osi priorytetowych, w tym 7 współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (1618,9 mln euro) i 4 z Europejskiego Funduszu Społecznego (554,4 mln euro).

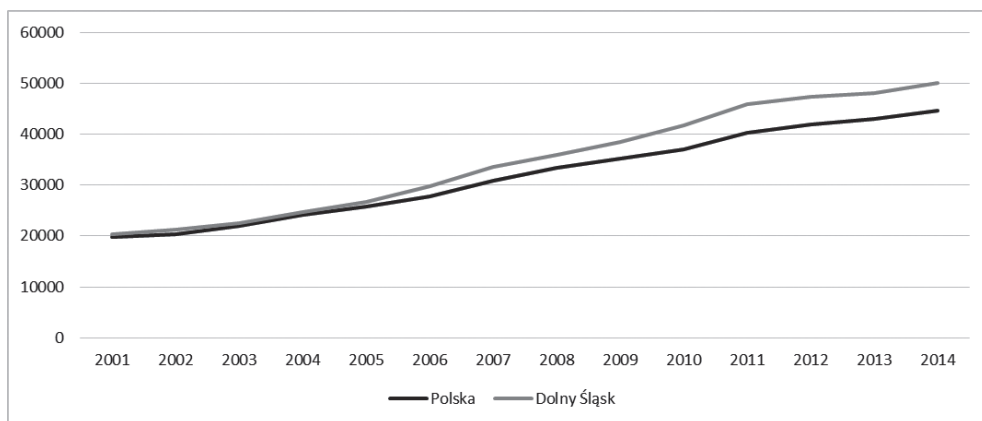
Oprócz tego region otrzyma środki w ramach programu „Zintegrowane podejście do zrównoważonego rozwoju miast”, który będzie realizowany poprzez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne oraz poprzez działania prowadzone na rzecz obszarów miejskich wymagających rewitalizacji (łącznie 173 mln euro).

Należy również pamiętać, że w regionie wykorzystywane były i są środki także z innych źródeł pomocowych, i to nie tylko unijnych.

Oceniając region jako całość, należy wskazać, że niewątpliwie początek XXI w. to intensywny rozwój niemający precedensu w przeszłości. Praktycznie z dnia na dzień Dolny Śląsk staje się nowoczesną jednostką przestrzenną, w której ulegają poprawie wszystkie parametry społeczno-gospodarcze.

Potwierdza to kształtowanie się wskaźnika PKB *per capita* (rys. 1), który w regionie po 2004 r. zaczął znacznie odbiegać od średniej krajowej i powoduje, że w 2014 r. region zajmował wysoką, drugą pozycję w kraju (48 402 zł w przeliczeniu na jednego mieszkańca). W 2014 r. z udziałem 8,5% był czwartym, po mazowieckim (21,9% PKB), śląskim (12,5%) i wielkopolskim (9,7%), wytwórcą krajowego PKB.

Udział w wytwarzaniu PKB na Dolnym Śląsku według sektorów to: 55% wytwarzają podmioty prowadzące działalność w sektorze usług, 35,4% – podmioty prowadzące działalność w sektorze przemysłowym, 7,5% – podmioty prowadzące działalność w sektorze budowlanym, 1,9% – podmioty prowadzące działalność w sektorze rolniczym. W skali kraju region wytwarza: 100% krajowej produkcji rudy miedzi, 50,6% krajowej produkcji domowych chłodziarek i zamrażarek, 43,7% krajowej produkcji domowych pralek, 16,5% krajowej produkcji węgla brunatnego. Ważne

Rys. 1. PKB *per capita* Polski i Dolnego Śląska w latach 2001–2014

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS [www.gus.gov.pl].

miejsce w gospodarce regionu odgrywa wydobycie rud miedzi i srebra w Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym. Zajmuje się tym spółka KGHM „Polska Miedź”, która na rynkach światowych jest liczącym się producentem miedzi elektrolitycznej, srebra i renu [<http://www.umwd.dolnyślask.pl/gospodarka/potencjal-gospodarczy-dolnego-slaska/wiodace-branze-przemyslu>].

Reasumując, należy podkreślić, że Dolny Śląsk jest regionem, który najlepiej wykorzystał szansę, jaką dla polskiej gospodarki było członkostwo w Unii Europejskiej [<http://www.bankier.pl/wiadomosc/Dolnoslaskie-polska-brama-do-Europy-7219064.html>]. W latach 2001–2014 PKB *per capita* liczone w złotych wzrosło o 145%, czyli najwięcej ze wszystkich polskich województw (średnia dla kraju to 124%) [<http://katowice.stat.gov.pl/osrodki/osrodek-rachunkow-regionalnych-946/>]. W stosunku do średniej UE PKB *per capita* region w ciągu 8 lat nadrobił 18 punktów procentowych [<http://www.bankier.pl/wiadomosc/Dolnoslaskie-polska-brama-do-Europy-7219064.html>] i na koniec 2015 r. według danych Eurostatu osiągnął poziom 75,6% PKB *per capita* średniej dla 28 krajów UE [Regiony Polski 2016, s. 53].

3. Kierunki przestrzennych zjawisk rozwojowych na przykładzie podregionów

Region Dolny Śląsk, jak to wykazano wcześniej, podlega intensywny procesom rozwojowym, jednak obserwowane jest także silne zróżnicowanie przestrzenne poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego. Z raportu przygotowanego przez Instytut Badań Terytorialnych [ITB 2016] wynika, że generalnie liczba ludności w regionie uległa zmniejszeniu (w latach 2010–2015 ubyło 15 tys. osób, tj. 0,4% populacji regionu, w tym czasie w skali całego kraju ubytek ten wyniósł 0,2%). Jednak proces ten nie przebiegał równomiernie w przestrzeni województwa. Liczba ludności

zmniejszyła się w południowych oraz północnych częściach regionu, natomiast w pasie środkowym oraz w okolicach Wrocławia uległa zwiększeniu. Największe ubytki mieszkańców (powyżej 4%) zaobserwowano w gminach miejskich położonych w południowej części regionu: Świeradów-Zdrój (spadek o 5,7%), Kamienna Góra (5,4%), Duszniki-Zdrój (5%), Nowa Ruda (4,9%), Szklarska Poręba (4,5%), Boguszów-Gorce (4,5%), Kowary (4,4%) i Polanica Zdrój (4,2%), a także w gminach miejsko-wiejskich: Mieroszów (5,6%), Głuszyca (4,6%), Bogatynia (4,6%), Lądek-Zdrój (4,3%), Bolków (4,2%), Lubawka (4,1%) oraz w gminie wiejskiej Przeworno (4,3%). Z kolei wzrost liczby ludności (powyżej 4,8%) odnotowano w gminach usytuowanych wokół największego miasta Dolnego Śląska – Wrocławia: Siechnice (22,2%), Długołęka (18,8%), Czernica (18,5%), Kobierzyce (13,7%), Miękinia (10,4%), Żórawina (10,4%), Kąty Wrocławskie (8,9%), Wisznia Mała (6,9%) i Oleśnica (4,9%), a także w gminach: Jerzmanowa (14,3%), Lubin (12,4%), Kunice (12,3%) [ITB 2016, s. 22].

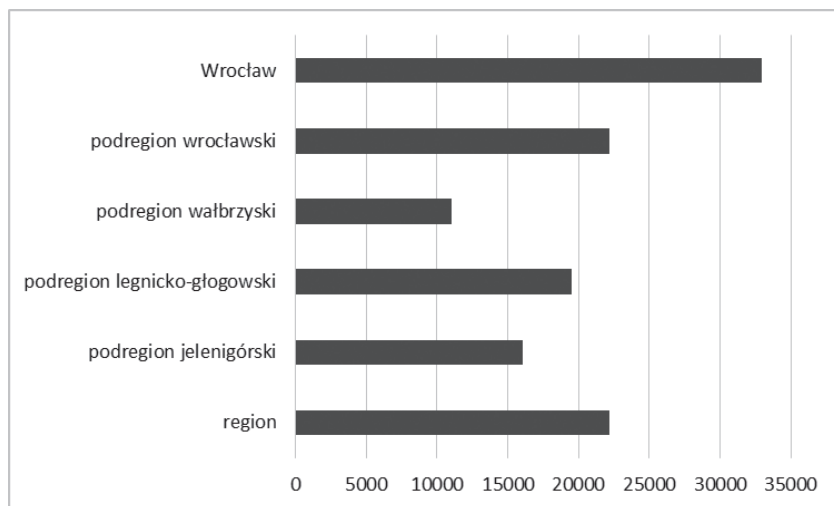
Kształtowanie procesów rozwoju w skali regionu można także wyrazić m.in. wartością wskaźnika PKB *per capita*. Najniższe wartości PKB/1 mieszkańca odnotowywane są w podregionie wałbrzyskim – niecałe 28 tys. zł, natomiast najwyższe w podregionie legnicko-głogowskim – ponad 66 tys. zł. Dwa najsilniejsze rozwojowo podregiony w województwie, tj. miasto Wrocław (3 wielkość w kraju) i podregion legnicko-głogowski (6 wielkość w kraju) znajdują się w czołówce krajowej pod względem rozwoju (np. według J.M. Nazarczuka [2013, s. 131] ich potencjał rozwojowy decydował o pozycji 3 i 6 miejsce), a ich PKB na mieszkańca w 2014 r. stanowi odpowiednio 132,3 oraz 152% średniej krajowej [<http://katowice.stat.gov.pl/osrodki/osrodek-rachunkow-regionalnych-946/>]. W tych dwóch podregionach ma miejsce koncentracja dochodów województwa – wytwarzają one prawie 53% PKB regionu, ale także podregion wrocławski odnotowuje szybki rozwój, co wskazuje, że północ regionu wykazuje coraz większy dystans do południowych obszarów. Potwierdza to tab. 1, która ukazuje zmiany w udziale poszczególnych podregionów w tworzeniu PKB regionu, gdzie m. Wrocław i otaczający je podregion wrocławski osiągają prawie 50% wartości regionu. Powyższe dane wskazują na wzrost działalności gospodarczej na obszarze zagłębia miedziowego oraz rosnący prymat Wrocławia i powiatów go otaczających.

Tabela 1. Udział % poszczególnych podregionów w tworzeniu PKB regionu w wybranych latach

Podregion	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Jeleniogórski	16,5	14,8	14,7	14,3	15	15
Legnicko-głogowski	20,1	24,4	21,8	25,0	23,4	20,6
Wałbrzyski	18,9	17,5	16,9	15,7	15,1	15,2
Wrocławski	13,9	13,2	15,1	15,3	16,8	17,3
Wrocław	30,6	30	31,4	29,7	29,7	32,0

Źródło: dane GUS [www.gus.gov.pl].

Analizując PKB *per capita* w latach 2006–2014 (rys. 2), należy stwierdzić, że we wszystkich jednostkach przestrzennych województwa nastąpił przyrost, jednak większy od średniej dla regionu odnotowało tylko m. Wrocław a podregion wrocławski praktycznie osiągnął średnią dla regionu. Niewiele mniejszą wartość odnotował podregion legnicko-głogowski (88%), a podregion jeleniogórski odnotował 72% średniej dla regionu. Najniższy przyrost, bo nieprzekraczający 50%, wystąpił w podregionie wałbrzyskim.

Rys. 2. Przyrost PKB *per capita* (w zł) w latach 2006–2014

Źródło: obliczenia własne w oparciu o dane GUS [www.gus.gov.pl].

Oceniając ogólnie przestrzeń regionu Dolny Śląsk, należy stwierdzić, że jest ona zróżnicowana, i to nie tylko pod względem ukształtowania terenu, klimatu, rozmieszczenia ludności, ale także działalności gospodarczej. Procesy, które się uwidoczniły w ostatnim czasie z dużym nasileniem, to przede wszystkim regres gospodarczy w pasie powiatów sudeckich (z wyłączeniem Jeleniej Góry), tj. starych obszarów przemysłowych, monokultura przemysłu wydobywczego i przetwórczego w powiatach Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego, tj. polkowickiego, lubińskiego i głogowskiego, oraz w części powiatu zgorzeleckiego (węgiel brunatny i energetyka). Osobnym zjawiskiem jest intensywny rozwój wrocławskiego obszaru metropolitalnego, którego rozwój coraz bardziej podąża w kierunku wielofunkcyjnej metropolii.

Liczba podmiotów gospodarczych także warunkuje podstawy rozwoju. W regionie w 2015 r. działało 1230 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, czyli znacznie powyżej średniej krajowej, która wynosiła 1089. Jednak aż w 50 (na 169 gmin ogółem) gminach w regionie funkcjonowało mniej niż 500 podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców i były to gminy peryferyjne, przeważnie z podregionu jeleniogórskiego i wałbrzyskiego [ITB 2016, s. 26, 27].

Ważnym elementem składowym rozwoju jest napływ inwestycji zagranicznych. Obecnie na Dolnym Śląsku wśród podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON zarejestrowanych jest ok. 5,5 tysiąca aktywnych firm z kapitałem zagranicznym. Inwestorzy zagraniczni na siedzibę swojej firmy najchętniej wybierali stolicę Dolnego Śląska i jej bezpośrednie otoczenie – we Wrocławiu w 2015 r. funkcjonowała ponad połowa (51,2%), czyli 2837 firm z kapitałem zagranicznym z terenu całego województwa, a w powiecie wrocławskim 6,2% (343). Łącznie stolica regionu i podregion wrocławski skupiły ponad 68% wszystkich inwestorów zagranicznych działających w województwie.

Ważnym wskaźnikiem, świadczącym o stanie gospodarki jest stopa bezrobocia. Także w zakresie bezrobocia występowało dość silne przestrzenne zróżnicowanie w regionie. Stopę bezrobocia, która w maju 2017 r. wynosiła dla regionu 6,6% w przekroju podregionów przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Stopa bezrobocia w przekroju podregionów (%)

Podregion	Maj 2017
Jeleniogórski	8,8
Legnicko-głogowski	7,5
Wałbrzyski	10,5
Wrocławski	6,7
Wrocław	2,7

Źródło: dane GUS [www.gus.gov.pl].

W tym czasie największą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie wałbrzyskim – wyniosła ona aż 16,5%.

4. Podsumowanie

Dokonując oceny zmian w przestrzeni Dolnego Śląska w analizowanym okresie, należy stwierdzić, że na obszarze całego regionu następował wzrost gospodarczy. Jednak źródła tego wzrostu i jego poziom były różne w poszczególnych częściach województwa. Taka różnorodność przyczyn tego procesu jest elementem pozytywnym, gdyż dywersyfikacja podstaw rozwoju społeczno-gospodarczego opartego w coraz większym stopniu na lokalnych zasobach endogenicznych powoduje, że proces ten będzie z jednej strony w coraz większym stopniu ulegał stabilizacji, a z drugiej – dostosowywał się do lokalnych zasobów i w sposób efektywny je wykorzystywał. W efekcie nadal utrzymuje się proces zmniejszania się aktywności gospodarczej na południu regionu (Pogórze Sudeckim) i wzrostu aktywności w okolicach Wrocławia i w pasie środkowym regionu. Koniunktura gospodarcza na świecie w tym okresie spowodowała większą zależność powiatów miedziowych od działalności KGHM. Nastający kryzys finansowy przekładał się na obraz gospodarczy podregionu legnicko-

-głogowskiego oraz całego województwa. Równocześnie obserwujemy zjawiska zmian w procesach demograficznych oraz aktywności gospodarczej będących obciążeniem lokalnych możliwości rozwojowych, co w sposób naturalny powoduje, że przestrzeń regionu z punktu widzenia wskaźników ekonomicznych przypomina swoistą mozaikę z wyraźną dominacją Wrocławia i zagłębia miedziowego. Należy oczekiwać, że w dalszym ciągu utrzyma się dychotomiczny podział regionu pod względem tempa i skali rozwoju. Jednak źródła zjawisk społeczno-gospodarczych będą różne, równocześnie wydaje się, że coraz istotniejszą rolę w życiu gospodarczym regionu będzie odgrywać kształtujący się nowoczesny Wrocławski Obszar Metropolitalny, a z drugiej strony następować będzie rozwój różnych form aktywności wypoczynkowej w atrakcyjnych obszarach regionu. Taki przebieg procesów rozwoju niewątpliwie będzie tworzył solidne podstawy do wzrostu pozycji konkurencyjnej regionu w przekroju zarówno krajowym, jak i międzynarodowym.

Literatura

- ITB, 2016, *Spójność społeczno-gospodarcza i przestrzenna obszarów funkcjonalnych*, Instytut Badań Terytorialnych, Wrocław.
- Korenik S., 1996, *Współpraca obszarów przygranicznych, jako element integracji regionalnej*, [w:] Cybulski L., Gogolewska J. (red.), *Postęp w integracji europejskiej a rozwój regionów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- Korenik S., Miszczak K., 2011, *Region as a fundamental unit in modern spatial economy*, Journal GEOSCAPE – Alternative Approaches to Middle-European Geography, vol. 6, no. 1–2, s. 11–17.
- Krugman P., Venables A., 1996, *Integration, specialization and adjustment*, European Economic Review, vol. 40, s. 959–967.
- Miszczak K., 2004, *Przestrzenne sieci gospodarcze a zmiany bazy ekonomicznej regionów (na przykładzie Polski)*, rozprawa doktorska niepublikowana, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław.
- Nazarczuk J.M., 2013, *Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, Wydawnictwo UWM w Olsztynie, Olsztyn.
- Regiony Polski, 2016, GUS, Warszawa.

Źródła internetowe

- <http://katowice.stat.gov.pl/osrodki/osrodek-rachunkow-regionalnych-946/>
- <http://wroclaw.stat.gov.pl>
- <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Dolnoslaskie-polska-brama-do-Europy-7219064.html>
- <http://www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/potencjal-gospodarczy-dolnego-slaska/wiodace-branze-przemyslu/>
- www.gus.gov.pl